

чи спростування дискусій, статей прямо в класі.

Skype є ефективним засобом для дистанційного навчання старшокласників іноземних мов. За допомогою цього МСС можна організувати як індивідуальне навчання через безпосереднє спілкування вчителя та учня, так і Інтернет-конференції, що передбачають усне спілкування групи школярів. Skype дає можливість передавати в усній формі заздалегідь виконане учнями завдання, створювати імпровізовані монологи, діалоги та полілоги, проводити контроль читання та письма. Крім того, педагог може відправити у будь-який момент текстовий документ, таблицю, надіслати аудіофайл, дати посилання на відео або презентацію з теми, що вивчається. Особливо доцільним, на нашу думку, є online навчання через Skype під час підготовки до ЗНО (зовнішнього незалежного оцінювання) з іноземних мов, оскільки такі заняття дають можливість максимально ефективно планувати графік свого навчання. З метою подолання труднощів особистого навчання в межах індивідуальних занять, їх можна організувати у формі гри, наприклад: «Бізнес-переговори з представником іноземної компанії», «Розмова з ровесником з-за кордону», «Телефонна розмова з другом (подругою)» тощо. На відміну від блогу й Твіттера, Skype має перевагу в тому, що суб'єкти навчально-виховного процесу, знаходячись на відстані, можуть бачити один одного та спілкуватися усно наживо.

Висновки. Отже, в результаті дослідження було з'ясовано, що мережевий соціальний сервіс – це віртуальний майданчик, що зв'язує людей в мережеві спільноти за допомогою програмного забезпечення, комп'ютерів, об'єднаних в мережу Інтернет. Використання мережевих соціальних сервісів у процесі навчання іноземних мов зумовлено розвитком сучасних інформаційних технологій та сприяє формуванню іншомовної компетенції, розвитку комунікативних якостей особистості, її мотивації до навчання. На прикладі таких МСС як блог (blog), Твіттер (Twitter) та Скайп (Skype) були виявлені їх основні переваги у методиці викладання іноземних мов, проаналізовані їх освітні функції та дидактичних можливостей їх використання у процесі навчання іноземних мов. Застосування МСС допомагає відійти від традиційності в проведенні уроків іноземних мов, реалізувати дистанційне навчання, принцип індивідуалізації навчання. Незважаючи на ще досить низький рівень навчально-методичного забезпечення кабінетів іноземних мов, застосування МСС набуває постійного розповсюдження, тому дана тема відкриває подальші перспективи для її вивчення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/31215/
2. Винокуров А.Ю. Использование инструментов Web 2.0 в электронном обучении // Применение новых технологий в образовании: материалы XIX междунар. конф. Троицк. – 2008. – № 2-3.
3. Словник української мови: в 11 томах. – Том 9. – 1978. — С. 129.
4. Сысоев П. В., Евстигнеев М. Н. Использование современных учебных Интернет-ресурсов в обучении иностранному языку и культуре // Язык и культура. 2008. – № 2. – С. 100-110.
5. Сысоев П. В., Евстигнеев М. Н. Создание авторских учебных Интернет-ресурсов по иностранному языку [Электронный ресурс] // Эйдос: Интернет-журнал. – 2008. – 6 мая. Режим доступа: <http://www.eidos.ru/journal/2008/0516-4.htm>
6. Яковлева И.В., Оспенникова Е.В. Образовательное значение сетевых социальных сервисов // Педагогическое образование России. 2012. – №5. – С. 118-121.

УДК

ОБРАЗИ УКРАЇНИ ТА УКРАЇНЦІВ У ВІРШАХ ЦИКЛУ ОЛЕКСАНДРА ОЛЕСЯ «КНЯЖА УКРАЇНА»

Ю.Л.Свинчак, В.А.Просалова

Резюме. У статті виявлено особливості осмислення Олександром Олесем образу України,

з'ясовано звернення поета до періоду Київської Русі та Галицько-Волинського князівства як найбільш знакових у вітчизняній історії.

Ключові слова: мотив, образ, цикл.

Кінець ХХ ст. в українському літературознавстві був позначений початком посиленої уваги науковців до поетичного мовлення письменників, творчість яких довгий час не була предметом вивчення. Саме цей період характеризується поверненням із забуття імені Олександра Олеся (О.Кандиби), творчий доробок якого високо оцінений такими істориками й критиками української літератури, як М. Грушевський, О. Дорошкевич, М. Зеров, С. Єфремов, М. Рильський, С. Русова,

М. Щербак, І. Франко. Спадщина поета досліджується літературознавцями не лише в Україні (Р. Радишевський, Ю. Ковалів, Н. Лисенко, Г. Петров, І. Чернова), а й у діаспорі (М. Антонович, Л. Білецький, І. Боднарук, Л. Кисілевська-Ткач, І. Левадний, М. Неврлий, Д. Чуб). Теми рідної землі, історії України - провідні у книзі Олександра Олеся «Княжа Україна» і тому є мало вивченими та дослідженими. Олександр Олесь жив Україною, він мріяв про щасливе майбутнє рідного народу. Адже поет описує життя наших предків з язичницькими ідолами, мудрими і войовничими князями. Тому звертаємо увагу на те, що Олександр Олесь дав нам можливість дізнатися більше про минуле України, бо не кожен письменник наважиться писати про історію у віршованій формі.

Україна - головна частина всієї творчості О.Олеся, який в бесіді з лікарем І.Прокопенком заявив: «Сам знаєш: пишу тільки на дві теми - про любов до рідного краю і про кохання. Все інше - туга, радість, всякі настрої - в мене тільки варіанти цих двох головних мотивів» [1, с.21]. В образах величезної сили та експресії, її винятково колоритних тонах встає омріяна, дещо навіть ідеалізована Україна: цей онім вживається у віршах Олеся більше 130 разів, що складає 25 відсотків випадків слововживання усіх топонімів. Лише справжній поет міг у кількох рядках сконденсувати головні риси історії своєї батьківщини: «Та як весело співати / Тобі, Україно, / Ти ж ніколи не зазнала / Доброї години. / Товкли тебе з усіх боків, / З усієї сили / І хрещені, й нехрещені / Сусідоньки милі. / ...Гей ти, славна Україно, / Славою покрита, / Лютим горем ти, сльозами / Та кров'ю полита...» [2, с.158]. В обмеженому і семантично ущільненому просторі ліричного вірша власна назва стає універсальним знаком, що вміщує контекстуальну багатозначність, засобом мови, здатним конденсувати зміст [3, с.123].

У 1919 р. Олександр Олесь залишає рідний край. Складне життя емігранта минає в Будапешті, Відні, Берліні, Празі. Еміграція стала трагедією життя Олеся. Настрої пригніченості, нудьги і самотності наповнюють першу «закордонну» збірку віршів Олеся - «Чужиною» (Відень, 1919). Ностальгія за Україною - ось журба і біль Олександра Олеся: «Душа розірвана, як рана. / Бальзам далеко так, як сонце, / А сонце, сонце, як і щастя. / Там, там, лише в краю коханім». («В вигнанні дні течуть, як сльози») [8, с.89]. Невдовзі, у 1921р., виходить «Перезва» -збірка гостросатиричних віршових творів, що викривають життя, побут і політичні принципи емігрантської громади. Почуття людини, позбавленої рідного дому, поглиблюються. В одному з віршів поет уявляє себе мертвим, але похованим в рідному краю, проте доля вигнанця гірша, ніж доля мерця [1, с.27].

Осмыслиючи складну долю України, поет часто звертається до історії, він багато пише про міжусобиці княжої доби, які призвели до занепаду Київської Русі. Можливо, ця тема була нав'язана кривавою громадянською війною в Україні (так з'являється збірка «Минуле України в піснях», видана 1930р. у Львові). Поета-вигнанця хвилюють жахливі вісті про голодомор 1933р. в Україні, про арешти й розстріли української інтелігенції, зокрема про розправу над особистим приятелем - письменником Антоном Крушельницьким та його дорослими синами Іваном і Тарасом у грудні 1934 р. Трагедія, яка спіткала родину добрих знайомих, стала імпульсом до написання за кілька

днів січня 1935 р. драми «Земля обітована». Вся емігрантська поезія Олеся - туга за втраченою Батьківщиною. Зникає войовничість, ніби її ніколи не було. Любов до України дзвенить в кожному рядку багатьох поезій. Книга «Княжа Україна» - це також сум за своїм краєм. Змальовуючи героїчне минуле, поет зливається душею з далекою домівкою. Історичну поему було написано під впливом перечитаних популярних курсів історії України Івана Крип'якевича. До речі, син Олександра Олеся, відомий поет Олег Ольжич, був не лише літератором, а й знаним у міжнародних колах археологом. «Княжу Україну» написано в 1920, видано в 1930, перевидано в 1940 році [4, с.97]. У книзі описується період історії України від найдавніших часів до князювання Юрія Болеслава.

О.Олесь спирається на найдревніше і найцінніше джерело - літописи Київський за Іпатіївським списком: «Повість врем'яних літ», «Київський літопис», «Галицько-Волинський літопис». У віршованій формі він переспівує сюжети основних літописних легенд і переказів, вказує на наступність правління княжих родів, характеризує вдачу, заслуги і провини перед народом окремих князів, опоетизовує їхні героїчні походи в ім'я захисту батьківщини, прояви любові до рідного краю. Водночас з тривогою й осудом пише про князівські чвари, міжусобні війни, які приносили стільки лиха й біди руській землі, її народу. О.Олесь майстерно відтворює політичне та релігійно-культурне життя нашого народу в сиву давнину. Особливу увагу він приділяє визначній події того часу - запровадженню князем Володимиром християнства. Слов'янські племена навколо Києва не знали віри в одного бога, а поклонялись багатьом. Прийняття християнства за візантійсько-грецьким обрядом, безперечно мало прогресивне значення, бо воно об'єднало народ, зміцнило державу, піднесло культуру.

За це народ назвав Володимира «красним сонцем» і надав йому ім'я Великого.

За велику любов до книг, мудрість і розважливість князь Ярослав став величатися Мудрим. Щоб утвердити й зміцнити міжнародне становище Київської Русі, він поріднився сімейними зв'язками з багатьма державами Європи. Добру пам'ять як державний правитель і мужній лицар залишив по собі Данило Галицький. Данило гідно продовжував справу свого батька Романа, що об'єднав Галицьке і Волинське князівства, заснував міста Холм і Львів. Саме про цих князів найбільше розповідає О.Олесь своїми віршами. Автор підкреслює, що справжніми героями і захисниками рідного краю разом із князями були й прості люди.

Складається ця книга з 43 віршів, і задумувалась як своєрідний підручник (чи посібник); про це свідчить заспів: «...Розкажу вам про минуле, / Що вже мохом поросло, / Що, нащадками забуте, / За водою поплило... [2, с.112] і далі: «...Розкажу вам, як на горах / Славний Київ наш постав...[2, с.113]...Хто й коли у ньому княжив / І в який ходив поход...[2, с.114]. Це завдання виконано блискуче: в дуже легкій для сприйняття манері, але й науково точно. Характер всіх поезій даної збірки - описовий, а інформаційність зайняла місце образності. Сама книга була написана дуже швидко - з 15. 10 до 8.11 1920 року, що може свідчити про те, що Олесь просто переводив у римовані форми добре знайомі йому факти з минулого Батьківщини. Саме простота - головна риса віршів з цієї збірки.

Наступна поезія присвячена опису давньої території України та нашого предка, якого поет описав так: «По лісах дрімучих, темних, / З луком пращур наш ішов, / З рисем, лосем і ведмедем / Він боровся і боров». Цей час Олесь уявляє як «золоті дитячі сни України» [4, с.122]. Далі на наших землях з'являються слов'яни: «Де лише сіріє стежка / Або вкрився збіжжям лан, / Скрізь розкидалися оселі / Наших прадідів слов'ян», які постають згуртованими: «Оселялись цілим родом: / Що людина, як одна?! / Кревні люди — рід складали, / Кревні роди -племена» [4, с.131], вправними воїнами: «Коли ворог йшов війною, / Метушилось все, як рій, / Замикалися ворота, / Починався лютий бій.», які будували фортеці-міста, у князі обирали наймудрішого, мали «праведних богів» та своєрідні традиції і обряди, частина яких дійшла до нас.

Потім поет описує початок Києва, як міста Кия, Щека, Хорива і Либіді, які оселилися серед полян, що здавна жили на берегах Дніпра та легенду про заснування та першого князя Рюрика у Новгороді, легенду про Аскольда і Діра, що визволили народ від хозар та стали вибірними князями у Києві.

Олега Олесь описує намісником при малому княжичу Ігорі, якого він, вбивши Аскольда та Діра посадив на київський престол по праву народження. Наступні вірші оповідають про похід на Царгород, де на воротах Олег прибив свого меча, але, за легендою, загинув від кісток свого коня, не повіривши віщунам. Ігорь постає князем-вояком, який тішився з далеких походів, але не часто приходив з них з перемогою і загинув, прагнучи соборності України: «...Так за дужу Україну, / За соборну Ігор вмер./ За соборність України / Умирають і тепер» [4, с.135]. У наступних трьох віршах описується княгиня Ольга, що: «...за князя вийшла заміж / Проста дівчина з села / І до смерті вірним другом / Князю Ігорю була», і за нагоди помстилася древлянам за смерть чоловіка, пішла походом і зруйнувала їх столицю Коростень. Але здійснивши помсту: «Стала думати про Бога, / Про таємний божий світ... безмежне милосердя / Душу сповнило її... І у грецькій Царгороді / Християнство прийняла» [4, с. 145].

Вісім наступних віршів присвячені правлінню та походам князя Святослава, князя-воїна, що: «І з мечем в руці поліг він / Смертю лицаря в бою, / За народ, за Україну/ Склав він голову свою»[4,с.157]. Після його князювання: «Ярополк убив Олега, / Володимир смерті ждав, / Та покликав він варягів, / Врятувавсь і князем став» [4, с.166]. Володимира показано як князя-державотворця, що визволив і об'єднав українські племена, хрестився сам і хрестив Київську Русь, добився поваги у свого народу: «І народ за серце й розум / Свого князя шанував: / «Красним Сонцем» України / Володимира прозвав»[4, с.169]. Перспівано легенди про Кожумяку та Білгородський кисіль у зв'язку з боротьбою з печенігами за правління князя Володимира.

Після постійних воєн за Володимира, час правління Ярослава відрізнялося тим, що: «І усю свою увагу / Ярослав звернув на лад. / І небавом Україна / Зацвіла, як пишний сад». Він присвятив себе державному будівництву, налагодженню дипломатичних стосунків з Європою, адже недарма князя жартома називали «тестем Європи», опікувався освітою, книгарством, будівництвом, залишив по собі мудрі / настанови дітям, які, після смерті Ярослава: «недовго пам'ятали / Діти мудрий заповіт, А нащадки Ярослава / Осміяли на весь світ»[3, с.86].

Наступила пора поділу України. В наступному вірші мова йде про князів Ізяслава, який був нерішучим і м'якотілим, Всеслава, Святополка та Всеволода, що правили недовго і призвели до розбрату серед українських князівств, які об'єднав під міцною справедливою рукою Володимир Мономах. Олександр Олесь в зв'язку з боротьбою князя з половцями переповідає легенду про Отрока, хана, взятого у полон і за бувшого рідну землю і пов'язує події тих часів із сучасними йому: «Скільки отроків вернулось/ В дні останні і до нас: / Що святий огонь сумління/ В їхнім серці не погас»[4, с.175]. Також переповідається частина з «Повісті минулих літ» про похід Ігоря Святославича на половців, бій над Каялою, плач Ярославни, взяття князя у полон та його втечу.

Після занепаду Києва та розорення його суздальськими князями та татарами українська державність збереглась на території Галицько-Волинського князівства, опису історії якого присвячено останню частину «Княжої України». Йдеться про князя Ростислава, якого отруїли молодим, його синів, що билися за владу, аж до того, що осліпили князя Василька, сумну історію якого Олександр Олесь переповідає зі співчуттям. Дійшло до того, що: «Дві викопують могили, / Два обтесують хрести: / Два брати жили братами / І умерли, як брати»[4, с.178]. Син Володаря, Володимирко, переніс свою столицю в Галич, зробив його неприступною фортецею, зробив його центром торгівлі, але примушував коритися бояр, які влаштували проти нього заколот Берладника. Князь дивом залишився живий і жорстоко покарав винних.

Ярослав Осмомисл: «був князь палкий, відважний, / Незрівнянний у бою, /

Наче рвався він покласти / Першим голову свою»[4, с.182]. Він охороняв кордони від ворогів, обєднав українські землі, але після нього прийшов Володимир: «Все, що здідив, споневірів, / Все розтратив, змарнував. / І взяли мадьяри Галич / (Хоч народ завзято бивсь), / І угорський королевич/ Князем галицьким зробивсь» [4, с.187]. Волинський князь Роман об'єднав Галичину і Волинь в одне князівство, а його сини - Данило та Василько правили разом. Данило Галицький зберіг цілісність держави, ціною військових та політичних союзів, заснував величні міста Львів, який назвав на честь сина і Холм. В останні роки життя князь для боротьби з ворогами уклав договір з Папою римським та повінчався на короля. Далі викладається легенда про облогу татарами Холма. Через чвари братів-князів Лева та Володимира Галицько-Волинське князівство поступово підупало: «Скористалися татари / І приходять із степів...» [4, с.193]. Князь Юрій знов зміцнив державу, але його сини Лев і Андрій були вбиті в боях і на князівство зійшов Юрій Болеслав: «Син поляка й українки / Про поляків тільки дбав», «І урвалося терпіння, / І увесь народ повстав, / По містах, по селах всюди / На чужинця ніж підняв. / Болеслава отруїли, / Вбивства, розрухи пішли.../ Землю Галицько-Волинську / Знов чужинці зайняли»[4, с.201].

Отже, у своїй поемі «Княжа Україна» Олександр Олесь художньо описав історію України періоду Київської Русі та Галицько-Волинського князівства. Він коротко і поетично виклав не тільки історичні та біографічні дані про князів, але й легенди, пов'язані з подіями, видатними особистостями та простими людьми того часу.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Таран О.С. Про внутрішню форму слів-символів //Вісник Луганського державного педагогічного університету ім. Тараса Шевченка: Філологічні науки. / О.С.Таран – 2005. – № 3(35). – С. 115 – 120.
2. Олесь О. Твори: В 2 т.- К., 2006.-Т. 1.
3. Т.І.Троян Семантичний потенціал топоніма Україна в поезії О.Олеся - <http://karpenko.in.ua/wp-content/uploads/2012/12/Troyan.pdf>
4. О.Олесь. «Княжа Україна». — Київ, «Веселка», 2005. - <http://poetyka.uazone.net/oles/kniazha/>

УДК 81'373.612.2=111=161.2

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОНІМІЧНОГО ПЕРЕНОСУ НАЙМЕНУВАНЬ ВЗУТТЄВИХ ВИРОБІВ В АНГЛІЙСЬКІЙ І УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Н.С. Чугрєєва, М.Я. Оленяк

Резюме. Стаття присвячена дослідженню особливостей метонімічного переносу найменувань взуттєвих виробів в англійській і українській мовах. У статті розглянуто такі поняття, як лексичне значення слова, метонімія. Дослідженням метонімічного перенесу займалися такі лінгвісти, як Є. В. Єлисеєва, А.Г. Удинська, З. А. Харитончик та інш. Проведено аналіз 79 прикладів досліджуваних одиниць в обох мовах, встановлено основу метонімічного переносу в кожній з мов.

Ключові слова: слово, лексичне значення, метонімія, метонімічний перенос.

Стаття присвячена дослідженню особливостей метонімічного переносу найменувань взуттєвих виробів в англійській і українській мовах. У статті також розглянуто такі поняття, як лексичне значення слова та метонімія. Вибір теми дослідження не випадковий, адже ця проблема має теоретичне та практичне значення. Дослідженням метонімічного перенесу займалися такі лінгвісти, як Є. В. Єлисеєва, А.Г. Удинська, З. А. Харитончик та інш. Зіставний аналіз найменувань та вивчення їх переносних значень проводився Л.І. Зіміною (назви частин обличчя на матеріалі німецької і російської мов), М.В. Кут'їною (орнітоніми в іспанській і російській мовах) Г. Р. Даукаєвою (зіставний аналіз найменувань головних уборів і взуття в англійській, німецькій і татарській мовах), Г. М. Єрмоленко (лінгвокультуреми тематичної групи